

ایده بیلپوروز . بو کله ده آرقه معناسنه کان « کی » کوکندن مشتق اولوب بوندن ده « کیری » کیج ، کیجه « سوزلری چیقمشدر . معلومدرکه یکریمی ایکیدن ، اوتوز اوچدن [۱] ، انلی (که اسکی شکلی اللک در) هر بری بر اونه دلالت ایدن اللک بش پارمغندن ، آلتش ، یتش آلتی ویدی ایله جمع علامتی اولان « مش » سکسان ، دو قسان ایسه سکز اون و دو قوز اوندن مشتقدر . ایشته بونلرک ایچنده « قیرق » کورونشده براسئنا تشکیل ایدیور؛ حال بوکه « ت » نک قافه تبدلنی کوز اوکنه کتیردیکمز کی بونکده مستئنا دکل تمامیه عشرات آشکیلنده کی اصوله اویدیغنی یعنی « تورت = دورت » کله سنده کی « ت » لرک قافه تحولندن وجوده کلدیکی در حال آ کلاشیلیر .

نجیب عاصم

کرت می - کرت می؟

« چینگیزک » ک شیمدیکی افغانستانی فتح ایتدیکی سنه لردن « تیمور » ه قادر اولان زمان ایچنده « هرات » و « غور » طرفلرنده حکمران اولان بوسلاله نک اسمنی مختلف عالملر مختلف شکلده یازیورلر . آوروپا مستشرقلرندن بعضاری بو اسمی Kert صورتنده یازمشلر سده [۲] ، صوگ زمانده اک بویوک مستشرقلر بونی Kurt شکلنده یازمقده درلر .

[۱] محمود کاشغری « دیوانات الترتک » ده (ج ۱ ، ص ۱۲۶) یاغمارک کنکت (کونکوت) شهرنده « اوتوز ایچلم » تعبیری ایشیتدیکنی یعنی « اوچر اوچر ایچلم » دنیلدیکنی سویلیور . شو حسابجه « اوتوز » اوچک جمی اولدیغنی و صوکنده کی (ز) جمع علامتی اولوب اوچده کی « چ » ک ده (ت) یه تحول ایتدیکی آ کلاشیلیر .

[۲] باق: تیزه نه اوزنه S.V.O. IV 308 هم هامه 73.299 II 66, 89. I Geschichte Ilhkan.

J. A. 1861 apr. Mai 438-457 باریبه دومه یئار

پروفیسور « بارتولد » بوتون اثرلرنده Kurt یازییور. اسلام منبعلرنده کورد قومنک اسمی دائماً دال له « کرد ». شکلنده، بوسال له نک اسمی ایسه تا ايله « کرت » یازیلماسنه رغماً، اصلاً «سنجری» تورکلرندن اولان [۱] بوخاندانی، یالکیز « کرت » کله سنک Kurt او قونماسنه استناد ایدرله کورد قومنه منسوب بر فامیلیا عد ایده جک قدر ایلری کیدنلرده واردر.

«تفتازانی» نک «مطول» مقدمه سنده « معزالحق والدين غياث الاسلام ومفتي المسلمين ابوالحسن محمد کرت » جمله سنده کی « کرت » کله سنک باشقردستان و بخارا مدرسه لرنده فتحه ايله او قوندیغی ایشیتمشدم. «موسی جارالله» افندی ایسه کُرت او قوندیغی ده ایشیتدیکنی سویله دی (شفاهاً) . مدقق مشهور « مولانا محمد قزوینی » ایران مدرسه لرنده کُرت او قوندیغی (شفاهاً) سویلیورسه ده، مسئله کنیدیسنجه توضیح ایته دیکندن اثرلرنده (مثلاً «جهانکشیای جوینی» نشرنده) بو کله بی حرکه سز یازی ویرمشر. مطولک غریبه یازیلان حاشیه سنده حسن چلی «و کُرت بفتح الکاف وسكون الراء والتألفوقایة لقب دال علی التعظیم فی عرفهم» دیمشه ده مأخذینی کوسته رمه مشدر. مطولک مصر و شام ده یازیلان نسخه لرنده ده فتحه وارسه ده، خراسانه عابد براسمک قرائتی او گره نمک ایچون مصر نسخه لری مقبول اولاماز .

کله نک « کُرت » دهرک ضمه ايله او قونماسنه «مولانا وجیه الدین نسفی» دن منقول اولان بریت ده (بسال ششصد و هفتاد شش مه شعبان * قضاة مصحف دوران چوبنکریست بفال» بنام صفدر ایرانیان محمد کرت * برآمد آیت « والشمس کُورت » درحال . روضة الصفاء . اسکی بومبای طبعی، IV، ۱۸۹) مصرع اولده «محمد کرت» کله سنه مقابل مصرع ثانی ده مذکور کله بی خاطر لاتان کله بی مجهول صیغه سیله « کُورت » شکلنده کتیرمه سی ده دلیل انخاذا

[۱] هیری رود ، هیلمند حوضه لرنده ایرانیلر و یاخود افغانلرله اختلاط نتیجه سنده لسانلری غائب ایدن غور ، خلج ، تولهک (توالک ، تولکی ، توالکی) ، سنجری (سنکر ، سنکری) کبی تورک عنصرلری موغوللردن اول کوچه اوغوزلرله وایلخانیلر دورنده موغوللرله اولان محاربه لرنده هر وقت دشمنلری «تورک» ، وکندیلری ده شهرلرده کی ایرانی الاصل مدنی اهالی به استناد ایتدکلرندن « ایرانی » دهرک، و یاخود، ایلخانیلر دورنده اکثریاً بجموسی موغول معناسنه مقابل «مسلمان» معناسنده استعمال اولونان « تاجیک » اسمیله تسمیه ایتشلردر . بونلری تورک اولارق طایان تاجیک شاعر و مورخلری ده بعضاً « صفدر ایرانیان» کبی لقب لره تلقیب ایتشلردر. برچوق عللر بوکا الدانارق بونلری ایرانی عدا ایتشلردر. « کرت » سلاله سنک « سنجر » یاخود «سنکر» تورکلرندن اولدیغی و بو «سنجر» و «تولک» لرک قومی اصللری مسئله سنی بن دیکر بر غیر مطبوع مقاله مده ایضاح ایتدم .

ایدیله بیلیردی. شو کونلی هراتک قریبنده کورد «یاخودی کورت» اسمیله علاقه دار اولان قریه و موضع اسملری وارد. مثلاً هراتدن اوچ فرسخ یوقاری «هیری رود» نهرینک صول ساحلنده تیموریلر دورنده پک مشهور اولان «الُنک نشین» یا یلاسی قریبنده کی بر قریه، بو کون «کورد نشین» نامنی طاشیور. «بارتولد» ایسه صوک دفعه روس آقاده می مجموعه سنده یازدیغی بر مقاله سنده (Bulletin de l'Academie de Russie. 1921. P. 199 - 200) کُرت Kurt قرانتنه یکی بر دلیل نقل ایدیور: «احیاً علوم الدین» کُنجاراده متوفی قاضی کلان کتبخانه سنده کوردیکی فارسی ترجمه سنده «غیاث الدین کُرت» دیه ضمه ایله یازیش اولدیغی سویله یور. نسخه نك آخرنده مترجم «عبدالمحمد الکافی المشتهر بالناصر الهروی» بو اثری ۷۲۶-۷۲۷ سنه لری ا کمال ایتدیکنی یازمش، و اثری ده «هرات» ده کی «ملوک کُرت» دن «غیاث الدین محمد» اسمنه یازمش. لکن شونسخه مترجم کندی نسخه سیمی، یاخود مترجمک اتمام تاریخلری ده اولدیغی کی نقل ایدن یکی بر نسخه می، بونی «بارتولد» مقاله سنده ایضاح ایتیه یور.

صوک دفعه نم او گره نه بیلدیگم مأخذلرایسه بواسمک صورت قطعیه ده «کُرت» اولدیغی کوبستری یور لر. «مصلح الدین لاری» نك «مرآة الادوار و مرعاة الاخبار» ینک استانبول کتبخانه لرنده کی متعدد نسخه لرنده [ایسته ر فارسی اصلی و ایسته ر خواجه سعد الدین افندی ترجمه سنده اولسون] بواسم فتحه ایله کُرت قید اولومش و کله نك اصلی حقنده او پرتیمورک اوغلی میرانشاهک مورخی «مولانا سعد الدین کرمانی» نك، نسخه سی غالباً بزه واصل اولمایان «فتوحات میرانشاهی» نام اثرندن بر روایت نقل ایدیلشدر: «ملوک کُرت» که بسلاطین غور نسبت دارند. کُرت لفظیست خوارزمی یعنی شکافت. مولانا سعد الدین کرمانی که فتوحات میرانشاهی را نوشته، در اینجا ذکر کرده که در حربی که محمد خوارزمشاه رابا والی سمرقند واقع شد، جدملوک کُرت بضر ب بازوی جلادت و نیروی ساعد سعادت صف خصم را بشکافت، سلطان محمدر بربان گذشت که غوری کُرت، و این اسم بر آن دودمان ازان زمان بماد « [باقک: آیاصوفیه، نومرو ۳۰۸۵ - بشیراغا، ترجمه تاریخ لاری نومرو ۷۴۰ ورق ۲۹۳؛ خلفاً عباسیه دن صوکراملوک طوائف صیره سنده «ملوک کُرت» فصلی. ترجمه دن: «کُرت» لفظ خوارزمی در، کُرتندی دیمکدر.] درویش احمد افندی «اخبار الدول» ده ینه بو کله نی «کُرت» دیه فتحه ایله قید ایتیش ووجه تسمیه سی حقنده «تاریخ لاری» نك روایتی

نقل ایتمشدر [باقک : اسعد افندی کتبخانه سنده نومرو ۳۱۰۳، ورق ۴۵۴ .۴ مطبوع تورکجه ترجمه سنده ۶۰۶ II حرکه قونیلما مشدر]. «لاری» نك بور وایتی، دو قوزنجی عصر ک تام باشنده «تیمور» ک معاصری اولان بر مؤلفک اثرینه مستند اولماسیله البته شایان اعتماددر؛ و «کرت» کله سنک بویله بر «خلق آیمولوژیسی» ده بوکون تماماً اونوتولش اولان خوارزم لساننه عائد برکله نقل ایتمک جهتیله ده جالب دقتدر [۱].

بوندن باشقه داها تیموریلر دورنده هراتده یاشایان بعض معروف ذواتک ال یازمه اثرلرنده ده «کرت» دیه قید اولو نمشدر. او جمله دن بری خراسانک تورک خطاط و نقاش شاعر لرندن و «بهزاد» ک شا کرد و خلیفه سی اولان «درویش محمد نقاش» [که ترجمه حالی «فیخری سلطان محمد هروی» نك «لطائف نامه» سنده، کابل نسخه سی ص ۲۲۹-۲۳۰ ده، مذکوردر] کندی الیله یازدینی و نور عثمانیه کتبخانه سنده ۳۱۷۴ نومروده محفوظ بولونان فوق العاده مصحح و مضبوط «روضه الصفاء میرخوند» نسخه سنده «ملوک کرت» ه عائد قسملرنده بو اسم غایت واضح اولارق بر قاج یرده «کرت» دیه حرکه نمشدر. بو نسخه «خوندا میر» ک تصحیح ایتدیکی نسخه دن استنساخ ایدیلن نسخه در و «روضه الصفاء» نك استانبول کتبخانه لرنده اولان نسخه لرینک ک کوزل واک مصحح اولانیدر. هراتک یینه مذکور «درویش محمد نقاش» ه معاصر اولان فضل اسندن «محمد امین الهروی» [که ترجمه حالی یینه مذکور «لطائف نامه» ده وارددر: ص ۱۷۰] نك استانبول موزه سی (سابق موزه هایون) کتبخانه سنده ۸۶۲ نومروده محفوظ اولان و تیموریلره عائد بر چوق قیمتدار معلوماتی حاوی اولان بر خاطره و بیاض دفترنده خواجه شمس الدین محمد صاحب دیوان (یعنی «جهانکشا» مؤلفی «عطاء ملک» ک برادری) ک ملوک کرت سلاله سی نك مؤسس «شمس الدین محمد کرت» ه یازدینی بر منظوم مکتوب و اوکا «شمس الدین محمد کرت» ک گوندردیکی منظوم جواب (که دیکر مأخذلر جه ده معلومدر) نقل اولو نمشدر. اوراده ده :

[۱] کرت کله سنک اصلی حقیقه، خوارزمده کی «کرده ر = کرد + آر» اسمیله مناسیتی اولایلمه سی خاطره کلپور. فارابینک منسوب اولدینی کدر شهری (سپردریا حوضه سنده اترادقربنده) ده بعض نسخه لرده گرد یازلمشدر. «کنک = کنک آر» اولدینی کی «گرد» ده «گردار» اولایلیر . «دولت شاه» ایسه بوسالنه نك خطای حدودندن کلن «سور» یعنی «سه وار» یا خود «سوار» نام ذابدن یعنی سوار تورکرندن توره دیکنی سویله بور .

فروغ ملک شمس الدین محمد کُرت توئی که هجو ملک سر بسر همه جانی
مشقی که ز هجرت رسید بردل من بکنه آن نرسد فهم انس و جانی

واضح صورتده فتحه ایله یازیلشدر [مذکور مجموعهدن مجموعہ صاحبی «محمد امین هروی» نك هراتك صفویلر طرفندن اشغالی متعاقب مصره كلدیكى کوریلپور] . « ملوك كُرت » كُ
پایتختی اولان «هرات» ه منسوب اولان بومالمر البته بوسالاله اسمنك فتحه یاخود ضمه ایله
اولدیغنی بك ای بیلیورلردی . «وجیه الدین نسفی» نك یوقاریده ذکر ایتدیكمز بیتنده «كُورت»
كله سنه كلنجه، بوذات بویتتی «شمس الدین محمد كُرت» كُ وفاتی مناسبتیه تاریخ اولارق
یازدیغنی ایچون مصراع اولده کی «شمس كُرت» كُله سیله «شمس كُورت» كُله سی
آراسنده کی مناسبت، بینلرنده شین، میم، سین، كاف، رأ، ت حرفلرنك مشترك
اولماسندن وپادشاهك وفاتی قیامت قوپماسیله كونشك نوری زائل اولماسینه معادل كلدیكندن
باشقه برشی اولاماز . بالعكس دیگر برقوتك تأثیرینه معروض قالغنی آكُدیران مجهول
صیغه سی موت وهلا كنی تلمیح ایتمه سی مناسبتیه، مصراع اولده کی «كُرت» كُله سینك هیچ
بر «مجهول» صیغه سی علامتی حائر اولماماسی موافقدر . یعنی «كُورت» كُله سی بوجهتله
گویا «كُرت»، كُورت» کی فتحه لی برصیغه یه مقابل كتیر بلیش اولقله، سالاله نك اسمی فتحه
ایله اولدیغنه دلالت ایده بیلیر . ایشته بوکی مختلف دلیلره استناداً هر حالده بوسالاله نك
اسمی صورت قطعیه ده «كُرت» دییه قبول ایتك واویله یازمق لازمدر .

اصغر زکی و لپدی

« قورقود » ه عاند

تورکیات مجموعہ سنك برنجی جلدنده مندرج « قورقود » حقنده کی مقاله دقیمی
جلب ایتدی . قیرغیز - قازاقستانده « آق مولا » شهرندن ۱۱۰ فرسخ مسافه ده [۱]

[۱] مکتوب صاحبی بوداغلرک (داها دوغروسی تپه لک) آقولانك جهت اربعه سندن هانکی طرفنده
واقع اولدیغنی کوستر میور . آقوللا شهرینك شالنده « مونچاققی اورمانی » موجود اولدیغنی حقنده
معلوماتن وارسه ده، « دو مبرالی » و « مونچاققی » داغلی حقنده معلوماتن یوقدر (مدیریت) .